

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

210
ع
۱۰
۱۹۲
سپار

در آمدی بر مبانی کلامی تاریخ نگاری اسلامی

مصطفی صادقی کاشانی
استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
زمستان ۱۳۹۷

صادقی کاشانی، مصطفی، ۱۳۴۸-

درآمدی بر مبانی کلامی تاریخ‌نگاری اسلامی / مصطفی صادقی کاشانی. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۷.

هشت، ۱۷۵ ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۴۷۴: تاریخ؛ ۱۰۷)

ISBN: 978-600-298-249-0

بها: ۱۸۰۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه. ص. [۱۴۹] - ۱۶۳: همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. تاریخ‌نویسی اسلامی. ۲. Islam -- Historiography. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان.

۹۰۹/۰۹۷۶۷۱

DS۳۵/۶۳/ص ۱۷د۴ ۱۳۹۷

۵۵۶۸۲۸۸

شماره کتابشناسی ملی

درآمدی بر مبانی کلامی تاریخ‌نگاری اسلامی

مؤلف: مصطفی صادقی کاشانی (استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

صفحه‌آرایی: اعتصام

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۷

تعداد: ۳۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم-سبحان

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰

(انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) نمایر: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص.پ. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir

info@rihu.ac.ir

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و هدایت پدیده‌های انسانی در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر است و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی، فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع شرط اساسی پویایی، واقع‌بینی و کارایی این‌گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این‌رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی «ره» بنیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری «دفتر همکاری حوزه و دانشگاه» را در سال ۱۳۶۱ فراهم کرد و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت استادان حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جامعه علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار بیش از ۴۵۰ عنوان کتاب و شش نشریه علمی اشاره کرد.

این کتاب به عنوان منبع اصلی کمک درسی برای دانشجویان رشته‌های تاریخ، کلام و الهیات در مقطع تحصیلات تکمیلی و نیز طلاب سطح دو رشته تاریخ اسلام فراهم آمده است که البته دیگر علاقه‌مندان به مطالعات تاریخ، کلام و حدیث نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از تلاش‌های مؤلف محترم اثر، حجت الاسلام والمسلمین دکتر مصطفی صادقی کاشانی و نیز از ناظر محترم دکتر نعمت‌اله صفری فروشانی سپاسگزاری کند.

فهرست مطالب

فصل نخست: کلیات و مفاهیم

۱	مقدمه
۳	پیشینه تحقیق
۵	مشکلات و محدودیت‌ها
۶	بررسی منابع
۶	۱. منابع کلامی
۱۰	۲. منابع حدیثی
۱۱	۳. منابع تاریخی
۱۲	کتاب تاریخی - کلامی
۱۳	مفهوم‌شناسی
۱۳	۱-۲. کلام و عقاید
۱۷	مرز کلام و کلام‌نما
۱۸	۳. محدثان متکلم
۱۹	۴. تاریخ

فصل دوم: رابطه کلام و تاریخ

۲۱	گفتار اول: عرصه‌های تعامل
۲۲	الف) نیاز کلام به تاریخ
۲۴	ب) نیاز تاریخ به کلام
۲۶	گفتار دوم: شناخت گزاره متقدم
۲۷	الف) تقدم گزارش‌های تاریخی
۲۸	ب) تقدم گزاره‌های کلامی
۳۱	گفتار سوم: سکوت تاریخ
۳۲	الف) تعداد پیامبران

۳۳	 (ب) موحد بودن نیاکان انبیا
۳۷	 (ج) منصب بابیت برای امامان
۳۸	 (د) سلامت از حیض

فصل سوم: تاریخ‌نگاری اهل سنت بر اساس مبانی کلامی

۴۳	 مقدمه
۴۵	 گفتار ۱. عدالت صحابه
۴۵	 ۱-۱. بحث کلامی
۴۸	 ۱-۲. بحث تاریخی
۴۹	 (الف) عبور از اخبار قدح
۴۹	 ۱. داستان حدیث رایت در خیبر
۵۱	 ۲. پشیمانی ابوبکر از گشودن خانه فاطمه
۵۲	 ۳. شک در دین
۵۳	 ۴. اشاره رسول خدا ﷺ به کینه‌های مردم به علی علیه السلام
۵۳	 ۵. سیره بن جلدب
۵۴	 ۶. سراب‌خاری معاویه و ولید
۵۵	 موارد دیگر
۵۷	 (ب) گزارش بر اساس مبانی
۵۷	 ۱. موضع صحابه در جنگ بدر
۵۸	 ۲. تخلف از جیش اسامه
۵۹	 ۳. تبدیل لعن به رحمت
۶۰	 گفتار ۲. عدم نصب جانشین
۶۱	 (الف) در بیان علی علیه السلام و عباس
۶۳	 (ب) در بیان خلفا
۶۶	 (ج) از قول اهل بیت و اصحاب
۶۷	 گفتار ۳. برتری خلفا
۶۹	 دسته نخست: برتری بر امت
۶۹	 (الف) از زبان پیامبر و علی علیه السلام
۷۲	 (ب) سبقت در اسلام
۷۴	 (ج) برتری بر علی علیه السلام
۷۵	 دسته دوم: ترتیب فضیلت
۷۸	 عشره مبشره

فصل چهارم: تأثیر عقاید شیعه در تاریخ‌نگاری

۸۰	 گفتار نخست: کلام
----	------------------------

۸۰	۱. علم.....
۸۰	الف) مبنای کلامی.....
۸۵	ب) گزارش تاریخی.....
۸۸	۲. عصمت.....
۸۹	سهو معصوم در کلام و تاریخ.....
۹۳	۳. نص بر اعیان ائمه علیهم السلام.....
۹۶	بخش تاریخی.....
۹۹	گفتار دوم: احادیث اعتقادی.....
۱۰۰	۱. ولایت تکوینی.....
۱۰۵	۲. تجوید امام پیشین.....
۱۰۷	بررسی روایی.....
۱۱۱	بررسی تاریخی.....
۱۱۲	اول. شهادت نور از وطن.....
۱۱۲	۱. امام حسین علیهم السلام.....
۱۱۵	۲. امام کاظم علیهم السلام.....
۱۱۷	۳. امام رضا علیهم السلام.....
۱۱۹	۴. امام جواد علیهم السلام.....
۱۱۹	دوم، ائمه حاضر در وطن.....
۱۲۰	۱. امام حسن مجتبی علیهم السلام.....
۱۲۱	۲. زین العابدین علیهم السلام.....
۱۲۲	۳. امام صادق علیهم السلام.....
۱۲۳	۴. امام هادی علیهم السلام.....
۱۲۴	۵. امام عسکری علیهم السلام.....
۱۲۵	جمع بندی.....
۱۲۷	۳. شهادت معصومان علیهم السلام.....
۱۲۷	حدیث اعتقادی.....
۱۳۰	بررسی تاریخی.....
۱۳۲	۴. ارتداد پس از پیامبر.....
۱۳۶	گفتار سوم: کلام نما.....
۱۳۶	۱. روابط ائمه با خلفا.....
۱۴۱	۲. تفاوت روحیات ائمه.....
۱۴۳	۳. صالح بودن ذریه.....
۱۴۵	۴. رأس الحسین.....

فهرست منابع و مآخذ

۱۴۹	 الف) کتاب‌ها
۱۶۱	 ب) مقالات

نمایه‌ها

۱۶۵	 نمایه آیات
۱۶۶	 نمایه روایات
۱۶۸	 نمایه اشخاص
۱۷۴	 نمایه کتاب‌ها